

П Р И К А З И

Hamdija Kreševljaković: *MUTESELIMI I NJIHOV DJELOKRUG* (Naučno društvo Bosne i Hercegovine, radovi VII, Odjelenje istorisko-filoloških nauka, knjiga 2). Sarajevo, 1957, s. 81—141.

Крешевљаковић је са познавањем и успехом обрађивао поједина питања из политичке, културне и привредне историје Босне и Херцеговине под турском управом. О томе је досада написао више радова од којих су најзначајнији: *Еснафи и обрти у Босни и Херцеговини*, Загреб 1935; *Сарајево у доба окупације*, Сарајево, 1937; *Водоводи и градња на води у старом Сарајеву*, Сарајево, 1939; *Бање у Босни и Херцеговини — 1462—1916*, друго издање, Сарајево, 1952; *Капетаније у Босни и Херцеговини*, Сарајево, 1954; *Ханови и каравансараји*, Сарајево, 1958.

У новије време Крешевљаковић је почео да обрађује поједина питања из правне историје Босне и Херцеговине под турском владавином. Нарочито се задржава на проучавању питања из области управног права, а посебно на проучавању организације и рада управно-полициске службе. Он истиче да су ову службу обављали следећи органи: мутеселими и војводе као цивилни и капетани као војни службеници.

У своме делу *Капетаније* Крешевљаковић излаже поред осталог и о надлежности и деловању капетана у управним пословима у Босни и Херцеговини. У својој расправи о мутеселимима наставља да проучава рад турских управних органа и на основу бројних турских докумената прати њихов развој од XVI до XIX века. Он ту брижљиво расправља о појму, надлежности и пословању мутеселима и на крају даје податке о појединим мутеселимима.

Мутеселими су постојали у свим већим местима Босне и Херцеговине. Бира их везир из породица угледних трговаца и феудалаца и поставља и смењује својом одлуком (*бијурулдија*). Мутеселими су имали свој уред, писаре, гласнике, стражаре и истражни затвор. Они су извршавали наредбе које би добили од везира, босанског дивана и кадије.

Крешевљаковић се у својој расправи ограничава на Босну и Херцеговину. Међутим, мутеселими, та реч има исто значење као и муселим, постојали су и у другим нашим крајевима под турском управом и имали су, са малим разликама, исте надлежности као и у Босни и Херцеговини. Муселими су постојали и у Србији и обављали управну службу у нахијама. О њима пише Вук: „Гдје је кадија ондје има и муселим (који се гдјешто особито к истоку зове и војвода), па кадија суди а муселим затвора људе и извршује оно што кадија пресуди“ (*Српски рјечник*, под *муселим*). Ови службеници постојали су у Србији све до 1830. О њима Гавриловић пише: „Муселими и кадије остали су да суде Турцима, а Србима само у мешовитим делима где се ствар расправља између Србина и Турчина, јер се Турчин није могао терати за српску власт, нити је Србин могао одрећи да иде на турски суд ако га Турчин тужи“ (М. Гавриловић: *Милош Обреновић*, II, 309).

Крешевљаковић је навео низ турских докумената из којих се лепо оцртава делокруг надлежности мутеселима (муселима). Њихове главне дужности су биле да прибирају оброк (*таксит*) који су два пута

годишње давали сељаци за издржавање двора везирова, да утерују, дугове, да приводе суду оптужене, да притварају осумњичене, да спроводе кривце у Травник, да извршују смртне казне, да прогоне из града крадљивце и проститутке, да траже јемце од сумњивих људи, да се брину о снабдевању градова месом, да издају путне исправе и да штите интересе еснафа.

Крешевљаковић живо и јасно излаже своје поставке и закључке тако да читалац без замарања и са интересовањем може пратити његово излагање. Он чврсто поставља своје закључке и своја тврђења поткрепљује бројним документима од којих многи досада нису били објављени. Он је успео да у наведеној расправи објасни и осветли многа питања турског административног права и пружи слику рада мутеселима као полициско-управних органа. Ова расправа попуњава осетну празнину и доприноси да се боље упозна и оцени деловање турске управе у нашим крајевима.

М. Беговић

ZAKON O UPRAVNIM SPOROVIMA, s komentarom i sudskom praksom. Komentar napisao dr. Velimir Ivančević, asistent Pravnog fakulteta u Zagrebu. Sudsku praksu priredili dr. Milivoj Ivčić, sudija Vrhovnog suda NR Hrvatske i dr. Ante Lalić, tajnik Vrhovnog suda NR Hrvatske, Zagreb, 1958, „Narodne novine”, 324 s.

И поред одличног коментара Болдана Мајсторовића, овај нови коментар закона о управним споровима може веома користити нашој управној и управној судској пракси као и теорији управног права. Др. В. Иванчевић је веома савесно, и уз сваки члан закона, дао корисна објашњења тако да цео коментар претставља уствари и лепо изложен систем нашег управног спора. Др. В. И. је врло успело ускладио излагање система са потребним коментарима. Његова излагања нису понављања законских текстова другим речима, већ др. В. И. указује на поједине проблеме управног спора дајући о многим питањима и своја одређена мишљења. Др. В. И., на пример, са разлогом истиче да с обзиром на развој самосталних установа и организација не би требало више ограничавати појам управног акта само на акте државних органа, као што то чини чл. 5 закона о управним споровима, јер то искључује могућност да се покреће управни спор против аката органа који нису државни (с. 29—30.). Указујући да се данас против аката самосталних установа и организација могу водити управни спорови само ако је то изричито прописано, др. В. И. се залаже за измену чл. 5 тако да би не само изузетно већ по правилу било могућно водити управни спор и против ових аката, што би било у складу и са законом о општем управном поступку (чл. 1, ст. 2).

За праксу је актуелно и важно питање по којим ће се прописима, у случају обнове поступка, решавати о главној ствари ако су у међувремену од ранијег коначног управног акта и пресуде у главној ствари обновог поступка, измењени или стављени ван снаге прописи који су били примењени. Др. В. И. је по овом питању мишљења да би поновну оцену законитости управног акта у поступку обнове ваљало „извршити према ранијим прописима јер је до ступања на снагу нових прописа“ управни акт „могао незаконито производити правне последице“ (с. 261.).

Др. В. И. исто тако с разлогом истиче да за разлику од редовног спора није редован управни спор онај спор који предвиђа чл. 64 закона о управним споровима у случајевима кад надлежни државни орган после поништења управног акта донесе други управни акт противно схватању суда или примедбама суда у погледу поступка. Др. В. И. је исправно уочио проблем и указао на потребу разлико-